

mon', filii Anan, filii Geddel, filii Gaer, filii Raia, filii Rasin, filii Necoda, filii Gezem, filii Aza, filii Phasea, filii Besai, filii Munim, filii Nephussim, filii Boebue [Al. Bachuc], filii Acupha, filii Arur, filii Besloth, filii Meida [Al. Maid], filii Arsa, filii Bercos, filii Sisara, filii Thema, filii Nasia, filii Atipha, filii servorum Salomonis, filii Sothai, filii Sophereth, filii Pherida, filii Jahala, filii Darcon, filii Jeddell, filii Saphatia, filii Afil, filii Phochereth, qui erat ortus ex Sabaim, filio Amon. Omnes Nathinaei, et filii servorum Solomonis, trecenti nonaginta duo. Hi sunt autem, qui ascenderunt de Thel-mela, Thelarsa, Cherub, Addon, et Emmer: et non potuerunt indicare domum patrum suorum, et semen suum, utrum ex Israel essent. Filii Dalala, filii Tobia, filii Necoda, sexcenti quadraginta duo.

Et de sacerdotibus, filii Abia, filii Aecos, filii Berzellai, qui accepit de filiabus Berzellai Galaditis uxorem et vocatus est nomine eorum. Hi quaesierunt scripturam suam in censu, et non invenerunt, et ejecti sunt de sacerdotio. Dixique Athersatha eis, ut non manducarent de Sanctis sanctorum, donec staret sacerdos doctus

1. In editis libris legitur *Selmai* ex hodierno Hebraeo שלמי: canon tamen Memmianus cum aliis omnibus mss. Latinis *Selmon* habet, ut nos edidimus. Unde necesse est scriptum fuisse שלמן in exemplaribus Hebraicis S. Hieronymi, *num* scilicet } quale pro *iod*, quod plane idem est cum parte *nun* superiori, in mss. maxime; ubi etiam omitti potuit a libris ductus inferior littera. *MANR.*

2. In reg. ms. *Gabaaditidis*.

3. Numerat cod. reginae, *sexcentos sexaginta, etc.*

4. Post ista, in editis additus legitur integer versiculus 68: *Equi eorum septingenti triginta sex, muli eorum ducenti quadraginta quinque.* At de equis ac mulis alium silentium in mss. Latinis, nec non apud Syrum et Arabem interpretes, qui supradictum omittunt versiculum. Massoretharum exemplaria, Alexandrinumque ms. Graecum adhuc retinent quod in Vulg. Latina legitur. Hinc non levis exoritur suspicio nonnulla excidisse in aliquot exemplaribus Hebraeis, Graecis atque Latinis. Eadem loquuntur cap. ii, lib. I Esdrae, sed in multis valde adversa. Vid. crit. sacros. *MANR.*

5. Advertat lector adnotationem hoc loco positam in Vulgata, inque pluribus mss. libris abesse prorsus in optimo ac perantiquo ms. Colbertino Aniciensi. In San-Germanensi autem nostro num. 15 scriptam

et eruditus. Omnis multitudo quasi vir unus, quadraginta duo millia, trecenti sexaginta, absque servis et ancillis eorum, qui erant septem millia trecenti triginta septem, et inter eos cantores et cantatrices, ducenti quadraginta quinque. Cameli eorum, quadringenti triginta quinque; asini sex millia septingenti viginti.

Nonnulli autem de principibus familiarum dederunt in opus. Athersatha dedit in thesaurum auri drachmas mille, phialas quinquaginta, tunicas sacerdotales quingentas triginta. Et de principibus familiarum dederunt in thesaurum operis, auri drachmas viginti millia, et argenti minas duo millia ducentas. Et quod dedit reliquus populus, auri drachmas viginti millia, et argenti minas duo millia, et tunicas sacerdotales sexaginta septem. Habitaverunt autem sacerdotes, et levitae, et janitores, et cantores, et reliquum vulgus, et Nathinaei, et omnis Israel, in civitatibus suis.

Cap. VIII. — Et venerat mensis septimus: filii autem Israel erant in civitatibus suis. Congregatusque est omnis populus quasi vir unus, ad plateam quae est ante portam aquarum: et

esse in margine, nec tamen eodem loco; sed infra cap. viii e regione horum verborum: *Attulit ergo Esdras, etc.* Quibus, ni fallor, satis probatum exstat huiusmodi adnotationunculam, nullatenus ab Hieronymo, sed ab alio auctore nescio quo, fuisse derivatam. Sic autem scriptum est in ea: *Huc usque refertur quid in commentario scriptum fuerit, cum Neemio historia tenitur.* *MANR.*

— Reginae mss. *nongentos viginti* numerat. Statim vero subiungunt Vulgati codices glossama illud: *Hucusque refertur, quid in commentario scriptum fuerit, cum Neemiae historia tenitur;* quod ex Hieronymi calamo profectum non esse, tum originalium textuum silentium, tum Latini ipsi mss. nobis et Martiano inspecti, indicio sunt. Praeterea non hic loci, sed paulo superius post versic. 64, seu verbis dicitur *Athersatha, etc.* rectius videbatur praeposendum.

6. Nedom Vulgata, sed et ipsam Hebraeorum exemplar supputant *triginta quinque, וְשָׁשׁ וְחֵשֶׁם וְשָׁשׁ*. Nostri autem mss. non addunt illud *quinque*, neque in suis illud invenisse Marian. videtur, tametsi lectorem hac de re non admoeret.

7. Alterum hic de suo adsuit glossama reginae mss. his verbis *Schenophogia Saul, Esdra et Neemia*: quod facile fuit antea scholion ad libri album annotatum dein temere intrusum in textum.

dixerunt Ezrae scriba: ut afferret librum legis Mosi, quam praecipit Dominus Israeli.

Attulit ergo Ezras sacerdos legem coram multitudine virorum et mulierum, cunctisque qui poterant intelligere, in die prima, mensis septimi. Et legit in eo aperte in platea quae erat ante portam Aquarum, de mane usque ad mediam diem, in conspectu virorum et mulierum et sapientium, et aures omnis populi erant erectae ad librum.

Stetit autem Ezras scriba super gradum ligneum, quem fecerat ad loquendum, et steterunt iuxta eum, Malthathia, et Sema, et Ania, et Uria, et Helcia, et Maasia, ad dexteram ejus: et ad sinistram, Phadaia, Misael, et Melchia, et Asum, et Asebdana, Zacharia, et Mosollam. Et aperuit Ezras librum coram omni populo: super universum quippe populum eminebat: et cum aperuisset eum, stetit omnis populus. Et benedixit Ezras Domino Deo magno: et respondit omnis populus: Amen, amen: elevans manus suas, et incurvati sunt, et adoraverunt Deum prout in terram. Porro Josue, et Bani, et Serebia, Jamin, Accub, Sebthai, Odia, Maasia, Celi-tha, Azarias, Jozabed, Anan, Phalaia, levitae, silentium faciebant in populo ad audiendam legem; populus autem stabat in gradu suo. Et legerunt in libro legis Dei distincte, et apposite [Al. aperte] ad intelligendum, et intellexerunt cum legeretur.

Dixit autem Neemias (ipse est Athersatha) et Ezras sacerdos et scriba, et levitae interpretantes universo populo: Dies sanctificatus est Domino Deo nostro, nolite lugere, et nolite flere. Flebat enim omnis populus, cum audiret verba legis. Et dixit eis: He, comedite pingua et bibite mulsum, et mittite partes ei qui non preparavit sibi: quia sanctus dies Domini est, et nolite contristari. Gaudium enim Domini est fortitudo nostra. Levitae autem silentium faciebant in omni populo, dicentes: Tacete, quia dies sanctus est, et nolite dolere. Abiit itaque omnis populus ut comederet et biberet, et mit-

teret partes, et faceret letitiam magnam: quia intellexerant verba quae docuerat eos. Et in die secundo congregati sunt principes familiarum universi populi, sacerdotes et levitae, ad Ezram scribam, ut interpretaretur eis verba legis. Et invenerunt scriptum in lege, praecipisse Dominum in manu Mosi, ut habitent filii Israel in tabernaculis, in die solenni, mense septimo: et ut praedient, et divulgent vocem in universis urbibus suis, et in Jerusalem, dicentes: Egredimini in montem, et afferite frondes olivae, et frondes ligni pulcherrimi, frondes myrti, et ramos palmarum, et frondes ligni nemorosi, ut fiant tabernacula, sicut scriptum est. Et egressus est populus, et attulerunt. Feceruntque sibi tabernacula, unusquisque in domo suo, et in atris suis, et in atris domus Dei, et in platea portae Aquarum, et in platea Ephraim.

Fecit ergo universa ecclesiae eorum qui redierant de captivitate, tabernacula, et habitaverunt in tabernaculis: non enim fecerant a diebus Josue filii Nun taliter filii Israel usque ad diem illum. Et fuit letitia magna nimis. Legit autem in libro legis Dei per dies singulos, a die primo usque ad diem novissimum. Et tegerunt solemnitatem septem diebus, et in die octavo collectam iuxta ritum.

Cap. IX. — In die autem vicesimo quarto mensis hujus, convenerunt filii Israel in jejuniis et in saccis, et humus super eos. Et separatum est semen filiorum Israel ab omni filio alienigena: et steterunt, et confitebantur peccata sua, et iniquitates patrum suorum. Et consurrexerunt ad standum: et legerunt in volumine legis Domini Dei sui, quater in die, et quater confitebantur, et adorabant Dominum Deum suum.

Surrexit autem super gradum levitarum, Josue, et Bani, Codmiel, Sebnia [Al. Sabania], Bonni, Serebias, Bani, Chanani: et inclamaverunt voce magna ad Dominum Deum suum. Et dixerunt levitae, Josue, et Codmiel, Bonni, Asebnia, Serebia, Odaia, Sebnia, Phataia: Surgite,

1. Nomen *scribae* in reginae mss. deest.

2. In reginae mss. *Semoia* et *Ahania*, quorum prius cum Vulgata lectione consonat, alterum rectius ad Hebraeorum legeris *Hanania*. Mox *Phadia*, pro *Phadaia*, et *Misael* aspiratur.

3. Pro *mulsum* in eodem ms. est *mustum*, quod non nemo magis probavit. Attamen in Hebraeo

וְיָמֵם legitur, quod *dulcia* et suavia gustu sonat.

4. Regius codex ms. pro *in domo suo*, scriptum habet *in angulo suo*. *MANR.*

5. Quatuor haec nomina ita regin. mss. offert: *Asebia, Sarcchia, Oloia, Sebnia*, minus certe bene.

benedicite Domino Deo vestro ab æterno usque in æternum : et benedicant nomini gloria tuæ excelsæ in omni benedictione et laude.

Tu ipse, Domine, solus tu fecisti cælum, et cælum cælorum : et omnem exercitum eorum : terram, et universa quæ in ea sunt : maria, et omnia quæ in eis sunt : et tu vivificas omnia hæc, et exercitus cæli te adorat. Tu ipse, Domine Deus, qui elegisti Abraham, et eduxisti eum de igne Chaldaeorum, et posuisti nomen ejus Abraham. Et invenisti cor ejus fidele coram te : percussisti eum eo fœdus, ut daros ei terram Chananaei, Hethæi, et Amorrhæi, et Pherezæi, et Jebusæi, et Gergesæi, ut dares semini ejus : et impleristi verba tua, quoniam justus es. Et vidisti afflictionem patrum nostrorum in Ægypto : clamoremque eorum audisti super mare Rubrum. Et dedisti signa et portenta in Pharao, et in universis servis ejus, et in omni populo terre illius : cognovisti enim quia superbe egerunt contra eos : et fecisti tibi nomen, sicut et in hac die. Et mare divisisti ante eos, et transierunt per medium maris in sicco : persecutores autem eorum projecisti in profundum, quasi lapidem in aquas validas [Al. aquis validis]. Et in columna nubis ductor eorum fuisti per diem, et in columna ignis per noctem, ut appareret eis via per quam ingrediebantur. Ad montem quoque Sinai descendisti, et locutus est cum eis de cælo, et dedisti eis judicia recta, et legem veritatis, caeremonias et præcepta bona : et sabbatum sanctificationum tuam ostendisti eis, et mandata, et caeremonias, et legem præcepisti eis, in manu Mosi servi tui. Panem quoque de cælo dedisti eis in fame eorum, et aquam de petra eduxisti eis sitientibus, et dixisti eis, ut ingrederentur et possiderent terram, super quam levasti manum tuam, ut traderes eis. Ipsi vero et patres nostri superbe egerunt, et induraverunt cervices suas, et non audierunt mandata tua. Et noluerunt audire, et non sunt recordati mirabilium tuorum quæ feceras eis. Et indura-

verunt cervices suas, et dederunt caput, ut converterentur ad servitutem suam, quasi per contentionem. Tu autem Deus propitiuss, elemens et misericors, longanimis et multe miserationis, non dereliquisti eos, et quidem cum fecissent sibi vitulum conflatum, et dixissent : Iste est Deus tuus, qui eduxit te de Ægypto : feceruntque blasphemias magnas. Tu autem in misericordiis tuis multis non dimisisti eos in deserto : columna nubis non recessit ab eis per diem, et duceret eos in viam, et columna ignis per noctem, ut ostenderet eis iter per quod ingrederentur. Et spiritum tuum bonum dedisti, qui doceret eos, et manna tuum non prohibuisti ab ore eorum, et aquam dedisti eis in siti. Quadraginta annis pavisti eos in deserto, nihilque eis defuit : vestimenta eorum non interaverunt, et pedes eorum non sunt attriti. Et dedisti eis regna, et populos, et partitus es eis sortes : et possederunt terram Seon, et terram regis Esobon, et terram Og regis Basan. Et filios eorum multiplicasti sicut stellas cæli, et adduxisti eos ad terram de qua dixeras patribus eorum ut ingrederentur et possiderent. Et venerunt filii, et possederunt terram, et humiliasti coram eis habitatores terre Chananeæ, et dedisti eos in manu eorum, et reges eorum et populos terre, ut facerent eis sicut placebat illis. Ceperunt itaque urbes munitas, et humum pinguem, et possederunt domos plenas cunctis bonis : cisternas ab aliis fabricatas, vineas, et oliveta, et ligna pomifera multa : et comederunt et saturati sunt, et impinguati sunt, abundaverunt deliciis in bonitate tua magna. Proceperunt autem te ad iracundiam, et recesserunt a te, et projecerunt legem tuam post terga sua : et prophetas tuos occiderunt, qui contestabantur eos ut reverterentur ad te, feceruntque blasphemias grandes. Et dedisti eos in manu hostium suorum, et affligerunt eos. Et in tempore tribulationis suæ clamaverunt ad te, et tu de cælo audisti, et secundum miserationes tuas multas

1. Idem ms. *tu vivificasti*, neque hoc satis recte.

2. San-Germanensis ms. num. 15 hanc in margine retinet variantem lectionem *Hur*. Significat autem quod Deus eduxerit Abraham de Ur Chaldaeorum. Porro Ur Latino interpretatur *ignis* dicitur. Vide Gen. xiii, 31, ac *questiones Hebraicas* Hieronymi in hunc locum. MART.

3. Non addit regin. mss. *tuam*, quod tamen in Hebræo textu resonat.

4. Hic vero eis pronomen sufficit idem ms. quod Hebræus tacet.

5. Vacat in reginæ ms. vox *regis*, quæ est tamen in Hebræo archetypo.

6. Reginæ ms. de cælo *exaudisti eos, et secundum*, etc.

dedisti eis salvatores, qui salvarent eos de manu hostium suorum. Cumque requievissent, reversi sunt ut facerent malum in conspectu tuo : et dereliquisti eos in manu inimicorum suorum : et possederunt eos. Conversique sunt, et clamaverunt ad te : tu autem de cælo exaudisti, et liberasti eos in misericordiis tuis, multis temporibus. Et contestatus es eos, ut reverterentur ad legem tuam. Ipsi vero superbe egerunt et non audierunt mandata tua, et in judiciis tuis peccaverunt, quæ faciet homo, et vivet in eis : et dederunt humerum recedentem, et cervicem suam induraverunt, nec audierunt. Et protaxisti super eos annos multos, et contestatus es eos in spiritu tuo per manum prophetarum tuorum, et non audierunt, et tradidisti eos in manu populorum terrarum. In misericordiis autem tuis plurimis non fecisti eos in consumptionem, nec dereliquisti eos : quoniam Deus miserationum, et elemens es tu. Nunc itaque, Deus noster magne, fortis, et terribilis, custodiens pactum et misericordiam, ne avertas a facie tua omnem laborem qui invenit nos, reges nostros, principes nostros, et sacerdotes nostros, et prophetas nostros, et patres nostros, et omnem populum tuum, a diebus regis Assur usque in diem hanc. Et tu justus es in omnibus quæ venerunt super nos, quia veritatem fecisti, nos autem impie egimus. Reges nostri, principes nostri, sacerdotes nostri, et patres nostri non fecerunt legem tuam, et non attulerunt mandata tua, et testimonia tua quæ testificatus es in eis. Et ipsi in regnis suis, et in bonitate tua multa, quem dederas eis, et in terra latissima et pingui, quam tradideras in conspectu eorum, non servierunt tibi, nec reversi sunt a studiis pessimis. Ecce nos ipsi hodie servi sumus : et terra quam dedisti patribus nostris, ut comederent panem ejus et quæ bona sunt ejus, et nos ipsi servi sumus in ea. Et fruges ejus multiplicauerunt regibus quos posuisti super nos propter peccata nostra, et corporibus nostris dominan-

tur, et jumentis nostris secundum voluntatem suam, et in tribulatione magna sumus. Super omnibus ergo his nos ipsi percutimus fedus, et scribimus, et signant principes nostri, levitæ nostri, et sacerdotes nostri.

Cap. X. — Signatores autem fuerunt, Neemias, Athersatha filius Achelai, et Sædecias, Saraïas, Azarias, Jeremias, Pheshur [Al. Phassur], Amarias, Melchia, Attus, Sebenia, Meluch, Arem, Merimuth, Obdias, Daniel, Genthon, Baruch, Mosollam, Abia, Miamin, Maazia, Belgai, Semeia : hi sacerdotes.

Porro levite, Josue filius Azaniæ, Benui de filiis Enaddan, Cedmiel, et fratres eorum, Sechemia [Al. Sebenia], Odevia, Collita, Phalaia, Anan, Micha, Roob, Asobia, Zachur, Seberia, Sabania, Odaia [Al. Odaia], Bani, Banim.

Capita populi, Pharos, Phaeth-Moab, Elam, Zethu, Bani, Bonni, Azgad, Bobai, Adonia, Bogoai, Adin, Ater, Ezechia, Azur, Odevia [Al. Odaia], Asum, Besai, Aroph, Anathoth, Nebai, Megphas, Mosollam, Azir, Mesizabel, Sadoc, Jeddua, Pheltia, Anan, Ania [Al. Anaia], Osee, Anania, Asub, Alocs, Phalea, Sobot, Roum, Asebua, Maasia, et Haia [Al. Echaia], Hanan, Anan, Melluch, Arem, Baana : et reliqui de populo, sacerdotes, levite, janitores, et cantores, Nathinæi, et omnes qui se separaverunt de populis terrarum ad legem Dei, uxores eorum, filii eorum, et filiae eorum, omnis qui poterat sapere spondentes pro fratribus suis, optimates eorum, et qui veniebant ad pollicendum et jurandum, ut ambularent in lego Dei, quam dederat in manu Mosi servi Dei, ut facerent et custodirent universa mandata Domini Dei nostri, et judicia ejus et caeremonias ejus, et ut non daremus filias nostras populo terre, et filias eorum non acciperemus filiis nostris. Populi quoque terre, qui important venalia, et omnia ad usum per diem sabbati ut vendant, non accipiemus ab eis in sabbato et in die sanctificato.

1. Quod olim apposuerit nonnemo studiosus ad marginem libri scholion *regis Babylonis Chaldaei*, perperam reginæ ms. in textu hic sufficit.

2. Neque hic satis bene idem ms. *testificatus es nobis. Et ipsi in regnis suis bonis, et in, etc.*

3. Omnes mss. sic legunt, editi vero *Henadad*, et consequenter *Sebenia*, *Odaia* pro *Sechenia* et *Odevia*, etc. MART.

— Reg. ms. *Azariæ* : quod sequitur *Enaddam*, rectius ad Hebræum *תנחנין*. Vulgati efferunt *Henadad*.

4. Constantin regin. ms. *Phet Moab*, et paulo post *Isechia* pro *Ezechia*. Alias variantes lectione s e regione adnotamus.

5. A scholiaste quopiam margini appositum lomma istiusmodi, *fœderis verba narrantur*, tomere reginæ ms. hic adsuit contextui.

Et dimittimus annum septimum, et exactionem universae manus. Et statuemus super nos praecipua, ut demus tertiam partem sicut per annum ad opus domus Dei nostri, ad panes propositionis, et ad sacrificium sempiternum, et in holocaustum sempiternum, in sabbatis, in calendis, in solomnitatibus, et in sacrificiis, et pro peccato: ut exoretur pro Israel, et in omnem usum domus Dei nostri.

Sortes ergo misimus super oblationem lignorum, inter sacerdotes, et levitas, et populum, ut inferretur in domum Dei nostri per domos patrum nostrorum, per tempora, a temporibus anni usque ad annum, ut arderent super altare¹ Domini Dei nostri, sicut scriptum est in lege Mosi: et ut afferremus primogenita terrae nostrae, et primitiva universi fructus omnis ligni, ab anno in annum, in domo Domini. Et primitiva filiorum nostrorum et pecorum nostrorum, sicut scriptum est in lege, et primitiva boum nostrorum et ovium nostrorum, ut offerrentur in domo Dei nostri, sacerdotibus qui ministrant in domo Dei nostri: et primitias ciborum nostrorum et libaminum nostrorum, et poma omnis ligni, vindemiae quoque et olei, afferremus sacerdotibus ad gazophylacium Dei nostri, et decimam partem terrae nostrae levitis. Ipsi levitae decimas accipient ex omnibus civitatibus operum nostrorum. Erit autem sacerdos filius Aaron cum levitis in decimis levitarum, et levitae offerent decimam partem decimae suae in domum² Dei nostri, ad gazophylacium in domum thesauri. Ad gazophylacium enim deportabunt filii Israel, et filii Levi, primitias frumenti, vini et olei: et ibi erunt vasa sanctificata, et sacerdotes, et cantores, et janitores, et ministri, et non dimittemus domum Dei nostri.

Cap. XI. — Habitaverunt autem principes populi in Jerusalem: reliqua vero plebs misit

1. Reginae ms. *ut arderent semper ante altare, etc.* cum impressa autem lectione Hebraeus textus *לע*: qui et subsequens Mosi nomen tacet.

2. Idem ms. *levitae offerunt in decimam partem decimas, quas in domum, etc.* lapsu, ut videtur, scribarum.

3. Ms. reginae, *filii Asata, et post eum Gabbas pro Isaia et Gebbai*: paulo etiam superius *Malehel, pro Malaleel* praeferebat.

sortem ut tollerent unam partem de decem qui habitaturi essent in Jerusalem civitate sancta, novem vero partes in civitatibus. Benedixit autem populo omnibus viris qui se sponte obtulerant ut habitarent in Jerusalem. Hi sunt itaque principes provinciarum, qui habitaverunt in Jerusalem, et in civitatibus Juda. Habitavit [Al. *add.* autem] unusquisque in possessione sua, in urbibus suis, Israel, sacerdotes, levitae, Nathinaei, et filii servorum Salomonis.

Et in Jerusalem habitaverunt de filiis Juda et de filiis Benjamin: de filiis Juda, Athaia filius Aziam, filii Zachariae, filii Amariae, filii Saphathae, filii Malaleel: de filiis Phares, Maasia filius Baruchi, filius Colhoza, filius Azia, filius Adaia, filius Joarib, filius Zachariae, filius Silonitis; omnes hi filii Phares, qui habitaverunt in Jerusalem, quadringenti sexaginta octo viri fortes.

Hi sunt autem filii Benjamin: Sellum filius Mosollam, filius Joed, filius Phadaia, filius Colaia, filius Masia, filius Etheel, filius Isaia, et post eum Gebbai, Sellai³, nonaginti viginti octo, et Joel filius Zechri prepositus eorum, et Judas filius Senua super civitatem secundus.

Et de sacerdotibus, Idaia filius Joarim, Jachin, Saria filius Helciae, filius Mosollam, filius Sadoc, filius Moraioth, filius Ahitub [Al. *Achitob*] princeps domus Dei, et fratres eorum facientes opera templi, octingenti viginti duo.

Et Adaia filius Jeroam, filius Phelolia, filius Amsi, filius Zachariae, filius Phosur, filius Melchia, et fratres ejus principes patrum, ducenti quadraginta duo. Et Amassai filius Azrael, filius Ahazi⁴, filius Mosollamoth, filius Emmer, et fratres eorum potentes nimis, centum viginti octo, et praepositi eorum Zabdiel filius potentium.

Et de levitis Sebenia⁵, filius Asub, filius Azaricam, filius Asabia, filius Boni, et Sabathai et Josabed, super [Al. *add.* omnia] opera quae erant forinsecus in domo Dei, a principibus levitarum.

4. Iterum hic, *Esriel, et Saazi, pro Asrael, et Ahazi, legi.*

5. Rectius ad Hebraeam scripturam *שבעיה* Vulgati efferunt *Semia*. Mss. vero cum nostri, tum quos Martianus consulit, impressam lectionem pari consensu retinent. Paulo post *Zehedei, pro Zebedei* regius legi.

Et Mathania filius Michae, filii Zebedei, filius Asaph, princeps ad laudandum et ad confitendum in oratione¹, et Bebecia secundus de fratribus ejus, et Abda filius Samua, filius Galal, filius Idithun, omnes levitae in civitate sancta ducenti octoginta quatuor.

Et janitores, Aecub, Temon, et fratres eorum qui custodiabant ostia, centum septuaginta duo. Et reliqui ex Israel sacerdotes et levitae in universis civitatibus Juda, unusquisque in possessione sua².

Et Nathinaei, qui habitabant in Ophel, et Saha, et Gaspha de Nathinaeis. Et episcopus levitarum in Jerusalem, Azzi filius Bani, filius Asabia, filius Mathaniae, filius Michae. De filiis Asaph, cantores in ministerio domus Dei. Praeceptum quippe regis super eos erat, et ordo in cantoribus per dies singulos: et Phalthaia filius Mesebel, de filiis Zera filii Juda in manu regis, juxta omne verbum populi, et in domibus per omnes regiones eorum.

De filiis Juda habitaverunt in Cariath-Arbe et in filiabus ejus: et in Dibon, et in filiabus ejus et in Cabseel, et in viculis ejus, et in Jesue, et in Molada, et in Bethphaleth, et in Asersal, et in Bersabee, et in filiabus ejus, et in Siceleg, et in Mochona³, et in filiabus ejus, et in Remmon, et in Saraa, et in Jerimuth, Zano, Odollam, et in villis earum, Lachis et regionibus ejus, et in Azeca, et filiabus ejus. Et manserunt in Bersabee usque ad vallem Ennom.

Filii autem Benjamin, a Geba, Mechmas et Aia⁴, et Beth-El, et filiabus ejus: Anathoth, Nob, Anania, Asor, Rama, Gethaim, Adid, Sobaim, et Neballat, Lod, et Ono valle artificum. Et de levitis portiones Judae et Benjamin.

Cap. XII. — Hi sunt autem sacerdotes et levitae, et qui ascenderunt cum Zorobabel filio

Salathiel⁵, et Josue: Sara, Jeremias, Ezra [Al. Esdras], Amaria, Melluch, Attus, Sochenias, Reum, Merimuth, Addo, Genthon, Abia, Miamin, Media, Belga, Semcia, et Joarib, Idaia, Sellum, Amoc, Helcia, Idaia. Isti principes sacerdotum, et fratres eorum, in diebus Josue.

Porro levitae, Jesua, Bennui, Cedmiel, Saria, Juda, Mathanias, super hymnos ipsi et fratres eorum, et Bebecia atque Ami, et fratres eorum, unusquisque in officio suo. Josue [Al. Josue] autem genuit Joiacim, et Joiacim genuit Eliasib, et Eliasib genuit Joiada, et Joiada genuit Jonathan⁶, et Jonathan genuit Jeddo.

In diebus autem Joacim erant sacerdotes et principes familiarum. Saraia, Amaria⁷: Jeremia, Anania: Ezra, Mosollam: Amaria, Johanan: Milicho, Jonathan: Sebenia, Joseph: Arem, Edna: Maraioth, Elci: Adaia, Zacharia: Genthon, Mosollam: Abia, Zecri: Miamin, et Moadia, Phelti: Belge, Samua: Semcia, Jonathan: Joarib, Mathanai: Jodaia [Al. *Joiadae*], Azzi: Sellai, Belai, Amoc, Eber: Helcia, Asobia: Idaia, Nathanael.

Levitae in diebus Eliasib, et Joiada, et Johanan, et Jeddo, scripti principes familiarum, et sacerdotes in regno Darii Persae.

Filii Levi principes familiarum, scripti in libro verborum dierum, et usque ad dies Jonathan, filii Eliasib. Et principes levitarum, Asebia, Serebia, et Jesue [Al. *Josue*] filius Cedmiel, et fratres eorum per vices suas, ut laudarent et confiterentur juxta praecceptum David viri Dei, et observarent aequae per ordinem⁸. Mathania, et Bebecia, Obedia, Mosollam, Temon, Aecub, custodes portarum et vestibulorum ante portas.

Hi in diebus Joiacim [Al. *Joacim*] filii Josue, filii Josedeac, et in diebus Neemiae ducis, et Ezrae sacerdotis scribeaque.

1. Hebraeus habet *ראש הנהלה*, quod est princeps exactionis, pro quo Hieronymus videtur legisse *הנהלה*, *ה* scilicet pro *ה* medio. Neque porro lectionem mutuatus est ex LXX, qui totum fore hunc versiculum praetermittunt.

2. Reginae ms. *in civitate sua*. Mox *Ofel, et Sibab, pro Ophel et Saha*.

3. Legit idem ms. *Siceleg et Monochona*: mox *Adollam, pro Odollam, et Esaa et filia ejus, et remanserunt, etc. pro Azeca et filiabus ejus, etc.*

4. Idem ms. *Achia, Vulgat. Hoi, et paulo post Ona, pro Ono*.

5. Voces filio *Salathiel* in reginae ms. desiderantur. Infra legit *Semaia et Joarib, pro Semcia et Joarib, etc.*

6. Alibi *Johannanum pro Jonathano*, post Josephum atque Eusebium ipse legit s. pater in commentariis in Daniele.

7. Ita quidam et nostri habent mss. verius autem, juxta Hebraeam saltem textum, Vulgati praefertur *Maria*.

8. Reginae ms. *observarent ea quae per ordinem, etc.*

In dedicatione autem muri Jerusalem, requisierunt levitas de omnibus locis suis, ut adducerent eos in Jerusalem, et facerent dedicationem et letitiam in actione gratiarum, et cantico, et in cymbalis, psalteriis et citharis.

Congregati sunt ergo filii cantorum de campestribus circa Jerusalem, et de villis Nethuphati, et de domo Galgal, et de regionibus Gebba et Azmaveth¹, quoniam villas edificaverunt sibi cantores in circuitu Jerusalem. Et mundati sunt sacerdotes et levite, et mundaverunt populum, et portas et murum. Ascendere autem feci principes Juda super murum, et statui duos choros² laudantium magnos. Et ierunt ad dexteram super murum ad portam sterquilini. Et ivit post eos Osiias, et media pars principum Juda, et Azarias, Ezra, et Mozollam, Juda, et Benjamin, et Semeia, et Jeremias. Et de filiis sacerdotum in tubis, Zacharias filius Jonathau, filius Semeiae, filius Mathaniae, filius Michaie, filius Zechur, filius Asaph, et fratres ejus, Semeia, et Azareel, Malalai, Galalai³, Maai, Nathanael, et Judas et Anani, in vasis cantici David viri Dei: et Ezra scriba ante eos in porta Fontis. Et contra eos ascenderunt in gradibus civitatis David, in ascensu muri super domum David, et usque ad portam Aquarum ad orientem. Et chorus secundus gratias referentium ibat ex adverso, et ego post eum, et media pars populi super murum et super turrin Furnorum, et usque ad murum latissimum, et super portam Ephraim, et super portam antiquam, et super portam Piscium et turrin Ananeel, et turrin Emath: et usque ad portam Gregis: et steterunt in porta Custodiae, steteruntque duo chori laudantium in domo Dei, et ego, et dimidia pars magistratum mecum. Et sacerdotes, Eliacin, Maasia, Miamin, Michea, Elloenai, Zacharia, Anania in tubis, et Maasia, et Semeia, et Eleazar, et Azzi, et Joanan, et Melchia, et Elam, et Ezer. Et clara cecinerunt cantores, et Jezraia prepositus, et immolaverunt in die illa victi-

mas magnas, et letati sunt: Deus enim letificaverat eos letitia magna: sed et uxorum eorum et liberi gavisi sunt, et audita est letitia Jerusalem procul.

Recensuerunt quoque in die illa viros super gazophylacia thesauri ad libamina, et ad primitias, et ad decimas, ut introferret⁴ per eos principes civitatis in decore gratiarum actionis, sacerdotes et levitas: quia letificatus est Juda in sacerdotibus et levitis adstantibus. Et custodierunt observationem Dei sui, et observationem expiationis, et cantores, et janitores juxta preceptum David et Salomonis filii ejus, quia in diebus David et Asaph ab exordio erant principes constituti cantorum, in carmine laudantium, et confitentium Deo. Et omnis Israel, in diebus Zorobabel, et in diebus Nehemiae, dabant partes cantoribus et janitoribus per dies singulos, et sanctificabant levitas, et levite sanctificabant filios Aaron.

Cap. XIII. — In die autem illo lectum est in volumine Mosi, audiente populo: et inventum est scriptum in eo, quod non debeant introire Ammonites et Moabites in ecclesiam Dei usque in aeternum: eo quod non occurrerint filiis Israel eum pane et aqua, et conduxerint adversus eum [Ad eos] Balaam, ad maledicendum eis et convertit Deus noster maledictionem in benedictionem.

Factum est autem, cum audissent legem, separaverunt omnem alienigenam ab Israel. Et super hoc erat Eliasib sacerdos, qui fuerat prepositus in gazophylacio domus Dei nostri, et proximus Tobiae.

Fecit ergo sibi gazophylacium grande, et ibi erant ante eum reponentes munera, et thus, et vasa, et decimam frumenti, vini, et olei, partes levitarum, et cantorum, et janitorum, et primitias sacerdotales.

In omnibus autem his non fui in Jerusalem, quia anno tricesimo secundo Artaxerxis regis

cipes civitatis vertit, facile legitur שרי *sarci* pro שרי *sadat*, sivo 7 pro 1. Concinunt tamen Hieronymo Syriaea versio, *praefactorum civitatis*, et LXX. Rursum vero s. pater, qui vertit in *decore gratiarum actionis*, pro quo Syrus, *quemadmodum scriptum est in libro legis*, videtur legisse תורה *thoda*, pro תורה *thora*, iterum nempe *daleth* pro *res*.

1. Reginae ms. *Gabe* et *Azababeth*.

2. In eodem ms. *Ascenderunt autem principes Juda super murum, et statuit duos choros, etc.*

3. Nomen *Galalai* deest in eodem ms. qui et *Maia* pro *Maai* legit.

4. Alia est in Hebraeo, prout nunc certe habetur, sententia, haec nimirum, *ut coucervarent per eos ex agris civitatum partes sacerdotum*. Hier. qui prin-

Babylonis veni ad regem, et in fine dierum rogavi regem¹.

Et veni in Jerusalem, et intellexi malum quod fecerat Eliasib Tobiae, ut faceret ei thesaurum in vestibulis domus Dei. Et malum mihi visum est valde. Et proeci vasa domus Tobiae foras de gazophylacio: praecipique, et emundaverunt gazophylacia: et retuli ibi vasa domus Dei, sacrificium, et thus. Et cognovi quoniam partes levitarum non fuissent datae: et fugisset unusquisque in regionem suam de levitis, et cantoribus et de his qui ministrabant: et egi causam adversus magistratus, et dixi: Quare dereliquimus domum Dei? Et congregavi eos, et feci stare in stationibus suis. Et omnis Juda apportabat decimam frumenti, vini, et olei, in horrea. Et constituimus super horrea Seleniam sacerdotem, et Sadoc scribam, et Phadaiam de levitis, et juxta eos Anan filium Zachur, filium Mathaniae: quoniam fideles comprobati sunt, et ipsis credite sunt partes fratrum suorum.

Memento mei, Deus meus, pro hoc², et ne deleas miserationes meas, quas feci in domo Dei mei, et in ceremoniis ejus.

In diebus illis vidi in Juda calcantes torcularia in sabbato³, portantes acervos, et omerantes super asinos vinum, et uvas, et ficus, et omne onus, et inferentes in Jerusalem die sabbati. Et contestatus sum, ut in die qua vendere liceret, venderent. Et Tyrii habitaverunt in ea, inferentes pisces, et omnia venalia: et vendebant in sabbatis filiis Juda in Jerusalem: et objurgavi optimates Juda, et dixi eis: Quae est haec res mala quam vos facitis, et profanatis diem sabbati? Nunquid non haec fecerunt patres nostri, et adduxit Deus noster super nos omne malum hoc, et super civitatem hanc? Et vos additis iracundiam super Israel violando sabbatum.

Factum est itaque, cum quievissent portae Jerusalem in die sabbati, dixi, et clausurunt januas, et praecipi ut non aperirent eas usque

post sabbatum: et de pueris meis constitui super portas, ut nullus inferret opus in die sabbati. Et manserunt negotiatores, et vendentes universa venalia, foris Jerusalem semel et bis. Et contestatus sum eos, et dixi eis: Quare manetis ex adverso muri? Si secundo hoc feceritis, manum mittam in vos. Itaque ex tempore illo non venerunt in sabbato. Dixi quoque levitis, ut mundarentur, et venirent ad custodiendas portas, et sanctificandum diem sabbati: et pro hoc ergo memento mei, Deus meus, et parce mihi secundum multitudinem miserationum tuarum.

Sed et in diebus illis vidi Judaeos ducentes uxores Azotidas, Ammonitidas, et Moabitidas. Et filii eorum ex media parte loquebantur Azotico, et nesciebant loqui Judaico et loquebantur juxta linguam populi et populi. Et objurgavi eos, et maledixi. Et occidi ex eis viros, et declaravi eos, et adjuravi in Deo ut non darent filias suas filiis eorum, et non acciperent de filiabus eorum filios suos, et sibimetipsis, dicens: Nunquid non in hujuscemodi re peccavit Salomon rex Israel? Et certe in gentibus multis non erat rex similis ei, et dilectus Deo suo erat, et posuit eum Deus regem super omnem Israel: et ipsum ergo ad peccatum duxerunt mulieres alienigenae. Nunquid et nos inobedientes facimus omne malum grande hoc, ut praeviamur in Deo nostro, et ducamus uxores peregrinas?

De filiis autem Joiada filii Eliasib sacerdotis magni, gener erat Sanaballat⁴ Orionites, quem fugavi a me. Recordare, Domine Deus meus, adversum eos qui polluant sacerdotium, jusque sacerdotale et leviticum. Igitur mundavi eos ab omnibus alienigenis, et constitui ordines sacerdotum et levitarum, unumquemque in ministerio suo: et in oblatione lignorum in temporibus constitutis, et in primitivis⁵: memento mei, Deus meus, in bonum. Amen.

1. Ms. reginae *rogavi eum, et veni, etc.*

2. Interserit reginae ms. hic voces *in bono*, quod pridem studiosus nonnemo glossoma posuerit ad libri oram.

3. Hic voces *in sabbato*, quas tamen et in Hebr. resonant, reginae ms. tacet.

4. Mendose habet reginae ms. *generaret Sanaballat Toronitis*.

5. Idem ms. *primitiis*, qui est postremum verbum *amen*, quod neque in Hebraeo est, verius tacet.